

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Боксгорн А. В., Волошанівська Т. В., Федоров І. В.

Стаття підкреслює взаємодію між правами людини та воєнним станом. Ціль аналізу полягає в освітленні теоретичних засад захисту прав людини в умовах воєнного стану під час проведення досудового розслідування.

Зауважимо, що більшість наукових досліджень, що стосуються забезпечення прав людини в умовах воєнного стану, мають некомплексний характер. Підкреслено важливість регулювання конституційних прав в особливих умовах. Вказано, що права людини служать бар'єром для можливих зловживань або проявів некомпетентності.

Характерною рисою демократичного режиму є визнання прав людини. Демократична держава, в основному, не буде агресором проти іншої держави. Війни-захоплення є характерними для недемократичної держави, яка, як зазначено раніше, не визнає права людини на своїй території. Воєнний стан в демократичній державі не може використовуватися як засіб для ухилення від обов'язку забезпечити права людини. Таким чином, говорячи про захист прав людини (включаючи воєнний час), автори зазначають про демократичну державу та порядок здійснення досудового розслідування.

Результат наукового дослідження полягає в тому, що воєнний стан слід розглядати як інструмент для відновлення умов, при яких людина може ефективно використовувати свої права та свободи. Права людини визначають границі діяльності публічної влади щодо введення воєнного стану та методів, які вона використовує. Деякі права не можуть бути обмежені, а обмеження інших не повинні руйнувати їх суть.

Під час воєнного стану є деяка специфіка виконання процесуальних кримінальних норм. Зокрема, швидкість провадження справ збільшується, однак це не повинно підривати порядок і гарантії, встановлені Конституцією України для захисту прав та свобод людини та громадянина. Впровадження воєнного стану не виключає права громадян на повне розгляд справи у суді, забезпечення прав на захист та юридичний захист. Для забезпечення цих гарантій під час

воєнного стану можуть бути встановлені додаткові заходи забезпечення безпеки.

Ключові слова: воєнний стан, конституційне регулювання, конституція, недемократичний режим, права людини, кримінальне провадження, процесуальна форма.

Bokshorn A. V., Voloshanivska T. V., Fedorov I. V.
Ensuring compliance with the constitutional rights of citizens during a pre-trial investigation under martial law

This article emphasizes the interaction between human rights and the state of emergency. The purpose of this analysis is to shed light on the theoretical foundations of human rights protection under martial law during pre-trial investigations.

It should be noted that the majority of scientific studies related to the provision of human rights in the conditions of martial law are of a non-comprehensive nature. The importance of regulating constitutional rights in special conditions is emphasized. It is stated that human rights serve as a barrier against potential abuses or manifestations of incompetence.

The recognition of human rights is a characteristic feature of a democratic regime. A democratic state will generally not be an aggressor against another state. Wars of conquest are characteristic of a non-democratic state, which, as mentioned earlier, does not recognize human rights within its territory. Martial law in a democratic state cannot be used as a means to evade the obligation to ensure human rights. Thus, when discussing the protection of human rights (including during times of war), we are referring to a democratic state and the procedure for conducting a pre-trial investigation.

The result of scientific research is that martial law should be considered as a tool to restore the conditions under which people can effectively exercise their rights and freedoms. Human rights determine the limits of public authority's activity in imposing martial law and the methods it uses. Certain rights cannot be restricted, and the restrictions on others should not undermine their essence.

During martial law, there is some specificity in the implementation of procedural criminal norms. In

particular, the speed of proceedings is increasing, but this should not undermine the order and guarantees established by the Constitution of Ukraine to protect the rights and freedoms of individuals and citizens. The introduction of martial law does not exclude the right of citizens to a fair hearing of the case in court, ensuring the rights to defense and legal protection. Additional security measures may be established to ensure these guarantees during martial law.

Key words: *martial law, constitutional regulation, constitution, undemocratic regime, human rights, criminal proceedings, procedural form.*

Постановка проблеми та її актуальність.

У період воєнного стану, дотримання прав людини та прихильність до розвитку демократії є особливо важливими завданнями уряду. При цьому, відомства виконання законодавства повинні дотримуватися міжнародних стандартів прав людини та міжнародного гуманітарного права. Вони повинні гарантувати, що жоден громадянин не стає жертвою насильства, безпідставного притягнення до кримінальної відповідальності, затримання без законних підстав, тортур або незаконного ув'язнення.

Отже, важливо пам'ятати, що в період воєнного стану права та свободи громадян не можуть бути повністю обмежені. Завдяки правовим механізмам та захисту, держава повинна забезпечити дотримання прав та свобод громадян, у т.ч. визначених Кримінальним процесуальним кодексом України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У контексті вторгнення російської федерації та активних бойових дій на території держави, проблема забезпечення конституційних прав і свобод громадян у тому числі під час досудового розслідування, стала критично важливою. Це питання привертає увагу як науковців, так і практиків, і деякі аспекти цієї проблеми вимагають юридичного та теоретичного розв'язання.

Українські науковці, включаючи С. Головатого, Д. Гудиму, М. Козюбру, А. Кучука, М. Корнієнка, Я. Дащяка, В. Дрозда, І. Заболотного, А. Жука, З. Коврігу, В. Маляренка, М. Ольховську, В. Попелюшка, О. Тищенко, М. Шумило, Д. Тимошенка, С. Шаренка, О. Шило, А. Хітру та інших, неодноразово присвячували свої дослідження цій темі.

Проте, сучасні обставини вимагають адекватного проведення досудового розслідування, що відповідає змінам, внесеним до діючого Кримінального процесуального кодексу України в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Додержання конституційних прав громадян у період воєнного

стану є складною та актуальною проблемою для держави. За Конституцією України, воєнний стан може бути введений на території країни в разі нападу на Україну або її окупації, або в разі загрози виникнення такої небезпеки. Проте, навіть у період воєнного стану, громадяни зберігають свої права та свободи, зокрема право на життя, свободу думки та вираження, свободу повідомлення, а також права на захист перед судом та право на юридичний захист.

Держава повинна гарантувати додержання конституційних прав громадян та забезпечити їх захист у період воєнного стану. Для цього можуть бути введені спеціальні дисциплінарні та правові механізми, а також засоби контролю за їх застосуванням. Зокрема, можуть бути введені тимчасові обмеження на права та свободи громадян, але ці обмеження повинні бути обґрунтовані та необхідні лише для забезпечення національної безпеки.

Відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України, «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть установлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції» [1].

Цей конституційний регулятив виступає універсальним, оскільки він включає перелік статей Конституції, що закріплюють ті права та свободи особи, які не можуть бути обмежені навіть під час воєнного стану. Неминуче, що цей перелік не обмежується лише кількома правами, але включає цілий ряд таких, оскільки права людини мають базовий характер: вони надають людині можливість, що задовольняють основні потреби людини, без яких людина «втрачає» свою сутність. Така ситуація притаманна Україні, як демократичній державі.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо порядку скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або його зміни з інших підстав» № 2125-IX від 15.03.2022 р. змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції чи заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації та/або інших держав проти України».

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» № 2201-IX від 14.04.2022 р. в чергове змінено назву розділу IX-1 КПК України на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». 25.08.2022 року набув чинності закон 2462-IX, яким були внесені доповнення до ст.ст. 331 та 615 КПК України. Таким чином, законодавець акцентував увагу на специфіці кримінальної процесуальної діяльності в умовах саме цього особливого правового режиму.

Так, Тищенко О.І., Гуцїн О.О., Власенко Д.Р. вказують, що законодавчі новели в частині регламентації особливостей режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, можна «умовно» поділити на такі групи:

- 1) норми, що звужують сферу судового контролю;
- 2) норми, що пролонгують строки в кримінальному провадженні;
- 3) норми, що забезпечують здійснення правосуддя при проведенні кримінального провадження» [2].

При цьому, останнє положення поширюється, власне, на судовий розгляд кримінальних проваджень, тоді як перші два стосуються саме досудового розслідування.

Розділ IX-1 КПК установлює особливості досудового розслідування, які необхідно враховувати у процесі здійснення захисту осіб у кримінальному провадженні. Зокрема, «початок досудового розслідування може відбуватися на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора, а відповідні відомості до ЄРДР вносять за першої потреби. До винесення постанови про початок досудового розслідування дозволено проведення огляду місця події, після чого таку постанову приймають невідкладно. Слідчі (розшукові) дії фіксують доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу. Обшук та огляд без залучення понятих можна проводити виключно в разі забезпечення їх безпеки, за таких умов ці процесуальні дії фіксують доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису» [3].

Як справедливо вказується в юридичній літературі, «вимога щодо «автоматичного» початку досудового розслідування та обов'язок внесення відомостей до ЄРДР була однією із новел КПК України 2012 року та спрямована на забезпечення

прав потерпілих, є гарантією від приховування фактів кримінальних правопорушень та безпідставної відмови від початку кримінального провадження» [4].

Вимоги ст. 214 КПК України щодо строків та порядку внесення відомостей до ЄРДР є уніфікованими для всіх видів кримінальних проваджень. Водночас, стандарти ефективного розслідування відповідно до практики ЄСПЛ визначають: «Ефективність розслідування втілює в собі вимоги щодо оперативності та розумної швидкості. Навіть якщо існують перешкоди або труднощі, які перешкоджають прогресу розслідування у конкретній ситуації, оперативне реагування національних органів влади є надзвичайно важливим для підтримання громадської віри в їх відданість принципам верховенства права та їх здатність запобігати провадам сприяння незаконним діям або терпимості до них» [5].

Початок кримінального провадження «безпосередньо пов'язаний із внесенням відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, однак в умовах надзвичайних правових режимів, про які йдеться у розділі 9-1 КПК України, виникає низка негативних факторів, які обумовлюють специфіку здійснення кримінального провадження загалом та можливості внесення відомостей про кримінальне правопорушення відповідно до вимог ч. 1 ст. 214 КПК України. До них належать наступні: вихід комп'ютерного, мережевого обладнання зі строю, перебої з електроенергією та зв'язком, Інтернетом, відсутність доступу до них, проблеми з транспортом, блокування та захоплення адміністративних будівель, відсутність доступу до територій тощо можуть призвести до неможливості протягом тривалого часу внести відомості до ЄРДР. Ці та інші об'єктивні фактори, зумовлені обставинами, які виникають під час надзвичайних правових режимів, обумовлюють технічну неможливість внесення відомостей до ЄРДР» [4].

У таких випадках прокурором, слідчим виноситься відповідна постанова. Змінами, внесеними Законом України № 2201-IX від 14.04.2022 до абзацу першого п. 1 цієї статті визначено також, що до винесення відповідної постанови може бути проведено єдину невідкладну слідчу (розшукову) дію - огляд місця події.

Згідно із п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України, «у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 цього Кодексу, - такі повноваження виконує

керівник відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором» [7].

При цьому «таким прокурором є як прокурор, який здійснює повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні, так і його керівники. Відповідні рішення можуть бути прийняті прокурором і в разі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо сукупності вчинених підозрюваним злочинів, хоча б одним із яких є злочин, передбачений у ст. 615 КПК України. В інших випадках, а саме за відсутності підстав для здійснення зазначених повноважень прокурором, він може звертатися до суду за місцем проведення слідчих (розшукових) дій» [3].

Також у разі здійснення кримінального провадження за статтями КК України, не внесених до переліку, передбаченого ст. 615 КПК України, прокурору доцільно змінити територіальну підслідність кримінального провадження і передати його в інший район, область, де функціонує суд.

При цьому слід зазначити, що попередні редакції досліджуваної статті також містили застереження, що аналогічні повноваження надаються прокурору «щодо обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152-156-1, 185, 186, 187, 189-191, 201, 255-255-2, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 Кримінального кодексу України, а у виняткових випадках також у вчиненні інших тяжких чи особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи, яка підозрюється у вчиненні такого злочину» [4], що викликало певні дискусії серед правників.

Так, в такій «спосіб законодавець у положеннях ст. 615 КПК фактично «делегував» окремі повноваження слідчого судді керівнику органу прокуратури та передбачив виняток із загальних правил обрання запобіжних заходів, що встановлені національним законодавством. У зв'язку з цим, і у науковців, і у практиків виникають логічні запитання щодо легітимності таких законодавчих положень а також припущення, що такі зміни порушують баланс інтересів та негативно впливають на ефективність забезпечення права на справедливий суд» [7].

Так, ряд науковців обґрунтовували легітимність таких заходів та зауважували, що «можливість обрання запобіжного заходу у вигляді

тримання під вартою та надання дозволу на здійснення затримання з метою приводу суб'єктом, що не є носієм судової влади, є одним із наслідків відступу України від своїх зобов'язань, що здійснив законодавець на підставі ст. 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Такий відступ відповідно до зазначеної статті визнається допустимим під час війни або іншої суспільної небезпеки, яка загрожує життю нації, в тих межах, яких вимагає гострота становища, і за умови, що такі заходи не суперечать іншим зобов'язанням згідно з міжнародним правом. Окрім того, відповідно до ч. 3 ст. 15 Конвенції, держава, що використовує право на відступ від своїх зобов'язань, повинна у повному обсязі поінформувати Генерального секретаря Ради Європи (далі - РЄ) про вжиті нею заходи і причини їх вжиття. Вона також повинна повідомити Генерального секретаря РЄ про час, коли такі заходи перестали застосовуватися, а положення конвенції знову застосовуються повною мірою» [7].

Разом з цим, в подальшому законодавець усунув таку колізію, та в останній редакції КПК України спірне положення відсутнє.

В умовах воєнного стану законодавець встановив особливості щодо порядку зміни запобіжних заходів у ч. 5, 6 ст. 616 КПК. Зокрема передбачається можливість зміни запобіжного заходу у вигляді застави на особисте зобов'язання, а також зміни запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту на особисте зобов'язання.

Питання про зміну запобіжного заходу у вигляді застави на особисте зобов'язання вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого (ч. 5 ст. 616 КПК). Разом з тим, «у законі встановлено умову, за наявності якої передбачається можливість прийняття відповідного рішення. Зокрема, мова йде про використання коштів, переданих в заставу (в повному обсязі або частково), для внесення на спеціальні рахунки Національного банку для цілей оборони України» [3]. На доречності прийняття слідчим суддею, судом відповідного рішення в умовах воєнного стану вказано у п.10 листа Верховного суду «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 3.03.2022 № 1/0/2-22 [6].

З огляду на те, що сьогодні на спеціальних рахунках акумульовані значні кошти, внесені в якості застави, і те, що в умовах воєнного стану вони можуть бути корисними для потреб Сил Оборони України, вважаємо, що зміни, внесені

Законом № 212-IX від 15.03.2022, є цілком виправданими та вчасними.

Окремі дослідники справедливо звертають увагу на те, що «законом не урегульовано питання щодо змісту клопотання про зміну запобіжного заходу. У зв'язку з тим, окремі судді вважають, що порушуючи перед судом питання про зміну запобіжного заходу, сторони можуть посилатися на існування двох обставин:

1) зміну обставин, які враховувалися при застосуванні запобіжного заходу (поява наміру підозрюваного брати участь в захисті свободи та незалежності України);

2) необхідності негайної допомоги ЗСУ грошима, які вносились в якості застави» [7].

При цьому, законом не врегульовано випадки, коли застава вноситься третьою особою (заставаодавцем). Нормативне формулювання, що міститься у ч. 5 ст. 616 КПК вказує на те, що «клопотання про зміну запобіжного заходу може подати сам підозрюваний, обвинувачений, а заставаодавець не є суб'єктом подання відповідного клопотання. У даному клопотанні обґрунтовується бажання використати кошти, передані в заставу, для внесення на спеціальні рахунки НБУ для цілей оборони України. Фактично, таке «бажання» може виходити як від самого підозрюваного, обвинуваченого, так і від заставаодавця. Водночас, вважаємо доцільним у цьому випадку складання заставаодавцем заяви, в якій буде відображено його бажання передати кошти для цілей оборони України» [7].

Питання про зміну запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту на запобіжний захід у вигляді особистого зобов'язання в умовах воєнного стану (ч. 6 ст. 616 КПК) вирішується слідчим суддею, судом за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого. Можливість зміни запобіжного заходу передбачена не на всій території України, а лише у місцях ведення активних бойових дій [8].

Під час дослідження судових рішень, пов'язаних з запобіжними заходами, у першу чергу звертає на себе увагу імперативність розгляду клопотань у дистанційному режимі або без участі підозрюваного, обвинуваченого, який тримається під вартою. Це пов'язано з орієнтирами, викладеними в листі Верховного Суду від 03.03.2022 р. «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», де зазначені «умови розгляду клопотання без участі особи, якої воно стосується: 1) об'єктивні обставини, 2) як виняток, 3) належна мотивація такої процедури розгляду».

Крім того, з листа Верховного Суду від 03.03.2022 р. вбачається, що «розгляд відповідних клопотань за відсутності підозрюваного можна допускати, тобто це не має бути загальним правилом. Окреме питання полягає в тому, чи можливе поширення такого порядку на стадію судового розгляду, адже в листі використовується лише поняття «підозрюваний», тоді як під час судового розгляду особа набуває статусу обвинуваченого» [6].

З точки зору розгляду клопотань, які стосуються запобіжних заходів, за відсутності особи, якої вони стосуються, наявні в реєстрі судові рішення можна умовно поділити на 2 основні типи: 1) постановлені без участі підозрюваного, обвинуваченого, 2) постановлені за участю підозрюваного, обвинуваченого в дистанційному режимі, але незалежно від його згоди на це.

Також, скоротився строк вручення письмового повідомлення про підозру. Відтепер в умовах воєнного стану та «у разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі підозри протягом 24 годин з моменту її затримання, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до 48 годин».

При цьому, слід зазначити, що строк 48 годин визначено відповідно до змін, внесених згідно із Законом України № 2462-IX від 27.07.2022 року. В попередній редакції ч. 7 ст. 615 КПК України дозволялось вручення такого письмового повідомлення протягом 72 годин. У разі «якщо особі не вручено повідомлення про підозру упродовж 48 годин з моменту її затримання, така особа підлягає негайному звільненню» [3].

Також специфічним є порядок розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи. Так, в разі «якщо наявні випадки для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, визначені статтею 208 КПК, або виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, - уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати таку особу. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати строк, визначений статтею 211 КПК (72 години). Якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 КПК, розгляд клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу здійснюється із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку

з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи. Якщо затриману особу неможливо доставити до слідчого судді, суду у строк, передбачений статтею 211 КПК, для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу або забезпечити її дистанційну участь під час розгляду відповідного клопотання, така особа негайно звільняється» [3].

Так, як справедливо зазначає Т.О. Лоскутов, «в умовах воєнного стану при невідкладному виконанні прокурором повноважень слідчого судді щодо перевірки законності затримання, подальший судовий контроль за цим заходом процесуального примусу має реалізовуватися автоматично при з'явленні першої можливості. Іншими словами, якщо в обстановці проведення бойових дій затримана особа як виняток була доставлена до прокурора, то судовий контроль за законністю такого затримання слідчий суддя повинен здійснити негайно при першій можливості» [9].

Висновки. Отже, можна розглядати воєнний стан як інструмент для відновлення умовностей, в рамках яких особа може ефективно застосовувати свої права та свободи.

Конституційні права особи встановлюють рамки дій державних структур стосовно запровадження воєнного стану та ресурси, які можуть використовувати. Водночас, деякі права не можуть бути обмежені, і обмеження інших прав не можуть зруйнувати їх основний зміст. Крім визначення прав, які не можуть бути обмежені в умовах воєнного стану, конституційні положення також визначають специфіку виконання окремих прав у досліджуваних обставинах.

Важливо відзначити, що наші законодавці вчасно адаптують кримінальне процесуальне законодавство, зокрема щодо проведення досудового розслідування, включаючи усунення явно суперечливих змін, як, наприклад, надання права прокурору визначати запобіжні заходи. В цілому, ми вважаємо, що діюча редакція Кримінального процесуального кодексу України забезпечує рівновагу між необхідністю проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану та необхідністю гарантування конституційних прав та свобод людини при проведенні кримінального провадження.

Література

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Гушчін О.О., Власенко Д.Р., Тищенко О.І. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану: законодавчі новації. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 547-548.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/>.

3. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 2. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. С. 12.

5. Рішення ЄСПЛ у справі «Риженко проти України» від 30 липня 2015 року (Заява № 55902/11) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a73#Text.

6. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: лист Верховного Суду від 03.03.2022 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Inform_lyst_2022_03_03.pdf.

7. Фоміна Т., Рогальська В. Особливий режим слідства. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. URL: Закон і Бізнес. <https://zib.com.ua/ua/151472.html>.

8. Габлей Н. Г. Окремі аспекти зміни застави як запобіжного заходу кримінального провадження на особисте зобов'язання в умовах воєнного, надзвичайного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. - Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 378.

9. Лоскутов Т.О. Правове регулювання кримінального процесуального затримання в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 70. С. 417-423.

*Боксгорн А. В.,
доктор філософії,
старший викладач кафедри адміністративної
діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

*Волошанівська Т. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
начальник відділу міжнародного співробітництва
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

*Федоров І. В.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики та психології
Одеського державного університету
внутрішніх справ*